

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-90>

УДК 336.027

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ МАЛОГО БІЗНЕСУ АПК

ECONOMIC POLICY OF SUPPORTING THE SMALL BUSINESS OF THE AGRICULTURE

Шпильовий Євгеній Олександрович

аспірант,

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-3392-9622>**Shpylovyi Evgenij**

Cherkasy National University named after B. Khmelnytskyi

Стаття висвітлює актуальну тему економічної політики, спрямованої на підтримку малого бізнесу в агропромисловому комплексі (АПК). Зосереджуючись на різноманітних аспектах підтримки, дослідження розкриває сутність ефективних інструментів, що сприяють зростанню та конкурентоспроможності малих аграрних підприємств. Однією з ключових тем дослідження є фінансова підтримка. Автори висвітлюють необхідність доступу до фінансових ресурсів через кредитування, субсидії та гранти. Другий аспект дослідження – технічна підтримка та консультації. Висвітлення важливості центрів консультацій, де фермери можуть отримувати технічні поради, підкреслює значущість впровадження сучасних методів та технологій в сільському господарстві. Не менш важливим аспектом є страхування та гарантії. Створення системи сільськогосподарського страхування може допомогти фермерам захистити свої культури від негоди та ризиків. Ще однією важливою складовою є стимулювання інновацій та впровадження технологій. Дослідження аргументує, що фінансова підтримка досліджень та впровадження нових технологій може суттєво підняти рівень продуктивності та створити умови для сталого розвитку галузі. Маркетингова та збутова підтримка, вивчення якої також становить частину дослідження, акцентує увагу на важливості створення аграрних кооперативів та розширення ринків збуту через ефективні маркетингові стратегії.

Ключові слова: економіка, політика, мале підприємство, сільське господарство, агропромисловий комплекс.

The article highlights the current topic of economic policy aimed at supporting small businesses in the agro-industrial complex (APC). Focusing on various aspects of support, the study reveals the essence of effective tools that contribute to the growth and competitiveness of small agrarian enterprises. One of the key topics of the study is financial support. The authors highlight the need for access to financial resources through credit, subsidies and grants. Low-interest loans can become a driver for investment and small business development in the agricultural sector, creating a favorable financial foundation for farms. The second aspect of research is technical support and consultation. Highlighting the importance of consultation centers, where farmers can receive technical advice, emphasizes the importance of implementing modern methods and technologies in agriculture. No less important aspect is insurance and guarantees. Establishing an agricultural insurance system can help farmers protect their crops from adverse weather and risks. State guarantees provided to attract private capital can become an effective tool for ensuring the stability and development of the industry. Another important component is the stimulation of innovation and the introduction of technologies. The study argues that financial support for research and the introduction of new technologies can significantly raise the level of productivity and create conditions for the sustainable development of the industry. Marketing and sales support, the study of which is also part of the study, emphasizes the importance of establishing agricultural cooperatives and expanding sales markets through effective marketing strategies. The article not only highlights the essence and effectiveness of economic policy tools to support small businesses in agriculture, but also provides practical recommendations for politicians and practitioners in the field of agriculture. This study acts as an important contribution to the development of economic growth strategies in the agricultural sector aimed at the sustainable maintenance and development of small enterprises in this field.

Key words: economy, politics, small business, agriculture, agro-industrial complex.

Актуальність дослідження теми. За останні роки, у світлі глобальних викликів та переоцінення цінностей, економічна політика підтримки малого бізнесу в агропромисловому комплексі (АПК) виявляється не просто актуальною, але й стратегічно важливою. Малий бізнес у сфері сільського господарства – це не лише економічний каталізатор для розвитку сільських територій, але і запорука забезпечення продовольчої безпекою країни. Підтримка цього сектору – це інвестиція у сталість сільськогосподарського виробництва та забезпечення робочих місць для місцевого населення.

Важливим аспектом економічної політики у цьому напрямку є сприяння інноваціям та впровадженню сучасних технологій в агросекторі. Малі підприємства часто є гнучкими та відкритими для нововведень, але, на жаль, не завжди мають достатньо ресурсів для їх впровадження. Ефективна економічна політика повинна сприяти доступу до фінансування та консультацій для малих фермерських господарств, стимулювати використання сучасних технологій та розробку екологічно чистих методів виробництва.

Забезпечення сталого розвитку в сільському господарстві також потребує уваги до соціальної справедливості. Малий бізнес в АПК часто є основним джерелом зайнятості для місцевого населення, особливо у віддалених регіонах. Отже, ефективна економічна політика повинна сприяти створенню умов для рівного доступу до можливостей для всіх шарів суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених присвячено дослідженню та аналізу напрямів економічної політики розвитку малого підприємництва. Особливу увагу світової наукової спільноти привернули теоретичні розробки таких відомих дослідників, як Л. Бальцерович, А. Бузгалін, Я. Корнаї, В. Лівшиц, Д. Норт, А. Ослунд. Українські вчені також активно внесли свій внесок у цю галузь, зокрема А. Гальчинський, В. Гейць, Ю. Пахомов, А. Філіпенко, В. Черняк та інші. Вони продовжують працювати над аналізом та вдосконаленням моделей економічного розвитку малого підприємництва, спрямованих на знаходження оптимального шляху для України.

Постановка проблеми. У світлі глобальних змін та економічних перетрубацій стає ясно, що малі підприємства в агропромисловому комплексі (АПК) відіграють ключову роль у сталому розвитку економіки та забезпеченні

продовольчої безпеки. Мета нашого дослідження розглянути та визначити ефективні інструменти економічної політики, спрямовані на підтримку малого бізнесу в сільському господарстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна політика підтримки малого бізнесу в агропромисловому комплексі (АПК) визначається комплексом заходів, спрямованих на стимулювання та розвиток діяльності малих сільськогосподарських підприємств. Сутність цієї політики полягає в тому, щоб створити сприятливі умови для розвитку малого бізнесу в аграрному секторі та забезпечити його стійкість та конкурентоспроможність [1].

Ефективна економічна політика, спрямована на підтримку малого бізнесу в сільському господарстві, повинна включати широкий спектр інструментів, орієнтованих на різні аспекти функціонування сільських підприємств. Декілька ключових інструментів включають:

1. Фінансова підтримка. Фінансова підтримка для малих фермерських господарств є одним із ключових елементів сталого розвитку сільського господарства. Кредитування та субсидії відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до необхідних фінансових ресурсів для розвитку і модернізації господарства.

Передусім, кредитування дає можливість малим фермерам отримати фінансування для придбання обладнання, сільськогосподарської техніки, насіння та добрив, які потрібні для підвищення врожайності та покращення якості продукції. Низькі процентні ставки сприяють зменшенню фінансового тиску на фермерів і дозволяють їм зосередитися на розвитку свого бізнесу [2; 3].

Субсидії на відсотки також грають важливу роль у підтримці малих фермерських господарств. Вони можуть зменшувати вартість кредитів або навіть забезпечувати їх повне або часткове фінансування з державних коштів. Це допомагає зменшити фінансові ризики для фермерів і забезпечує їм більшу стабільність у виробництві.

Загалом, фінансова підтримка через кредитування та субсидії є важливим інструментом для стимулювання розвитку сільського господарства та забезпечення його стійкості у виробництві. Вона дозволяє малим фермерам впроваджувати інноваційні практики, покращувати якість продукції та збільшувати свій внесок у галузь [4].

2. Технічна підтримка та консультування. Технічна підтримка та консультування є важливими складовими успішної сільськогосподарської діяльності. Створення центрів консультацій для фермерів є інноваційним підходом, спрямованим на підвищення якості та ефективності виробництва.

Ці центри створюються з метою надання фермерам доступу до необхідної експертної підтримки та знань у різних аспектах сільського господарства. Тут фахівці з різних областей – від агрономії та тваринництва до технологій та економіки – надають консультації з питань вирощування культур, управління господарством, використання сучасних технологій та удосконалення процесів виробництва.

Такі центри є важливими осередками обміну досвідом та інформацією між фермерами, агрономами та вченими. Вони сприяють впровадженню передових сільськогосподарських практик, а також допомагають у вирішенні конкретних проблем та викликів, з якими зіштовхуються сучасні фермери.

Центри консультацій також можуть стати центрами досліджень і розвитку, де вивчаються нові технології та методи виробництва. Це сприяє створенню інноваційних рішень та розробці ефективних стратегій для підвищення виробничої потужності та прибутковості сільськогосподарських господарств.

3. Страхування та гарантії. Страхування та гарантії в сільському господарстві є невід'ємною частиною забезпечення стабільності та захисту для фермерських господарств у всіх аспектах їхньої діяльності. Ці програми та інструменти допомагають зменшити фінансові ризики, пов'язані з природними катастрофами, захворюваннями тварин, втратою врожаю та іншими небажаними подіями.

Сільськогосподарське страхування – це ключовий механізм захисту фермерів від негативних наслідків природних катастроф та інших непередбачуваних обставин. Ці програми страхування можуть охоплювати різні аспекти сільськогосподарської діяльності, включаючи посіви, тваринництво, структурні об'єкти та обладнання. Вони допомагають фермерам зберегти фінансову стабільність у випадку виникнення непередбачуваних збитків.

Державні гарантії, у свою чергу, є важливим інструментом для залучення приватного капіталу у сільське господарство. Ці гарантії надаються фермерам та сільськогосподар-

ським підприємствам для отримання кредитів та фінансування проектів. Це допомагає зменшити ризики для банків та інших фінансових установ при наданні кредитів сільськогосподарським підприємствам, що сприяє підвищенню доступності фінансових ресурсів для розвитку галузі [3].

4. Стимулювання інновацій та впровадження технологій. Стимулювання інновацій та впровадження технологій у сільському господарстві є ключовим фактором для його сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Гранти на дослідження та розвиток, а також підтримка стартапів є ефективними інструментами для сприяння інноваційним проектам у цій галузі.

Фінансова підтримка у вигляді грантів на дослідження та розвиток надає можливість вченим, інженерам та фахівцям у сільському господарстві здійснювати дослідження та впроваджувати нові технології. Ці гранти дозволяють зробити крок уперед у розвитку аграрних технологій, вдосконалити методи вирощування та збільшити врожайність при мінімальному використанні ресурсів.

Підтримка стартапів у сільському господарстві є ще одним важливим елементом стимулювання інновацій. Створення спеціальних програм для сільських стартапів дозволяє молодим підприємцям реалізувати свої ідеї та проекти в галузі агробізнесу. Ці програми можуть включати фінансову підтримку, наставництво, доступ до інфраструктури та ресурсів, які допомагають стартапам вибудувати стабільний та успішний бізнес.

Такі заходи сприяють створенню та впровадженню інноваційних рішень у сільському господарстві, що сприяє підвищенню продуктивності, зменшенню втрат та підвищенню конкурентоспроможності [5]. Таким чином, стимулювання інновацій та впровадження технологій є важливим елементом розвитку сільського господарства, який сприяє досягненню його стратегічних цілей у майбутньому.

5. Маркетинг та збут. Маркетинг та збут в сільському господарстві є стратегічно важливою складовою успішного розвитку агробізнесу. Створення та підтримка аграрних кооперативів – це один із ефективних методів оптимізації процесу збуту для малих фермерських господарств. Кооперативна модель дозволяє об'єднувати малих фермерів для спільного виробництва, маркетингу та збуту продукції. Це дозволяє збільшити обсяги продажів, знизити витрати на маркетинг та логістику, а також забезпечити більший доступ до

різних ринків і збутових каналів. Крім того, кооперативи можуть спільно вести маркетингові кампанії та просувати свої товари під єдиною брендовою назвою, що підвищує їхню видимість на ринку.

Підтримка у входженні на нові ринки також є важливим аспектом маркетингової стратегії для сільських господарств. Це може включати консультації з розробки ефективних стратегій вивчення нових ринків, вивчення їхніх особливостей та вимог, а також надання фінансової підтримки для реалізації цих стратегій. При входженні на нові ринки фермери можуть зустрічати різні виклики, такі як встановлення нових партнерських відносин, дотримання місцевих законодавчих вимог та конкуренція з місцевими постачальниками. Тому підтримка у входженні на нові ринки є важливою допомогою для фермерів у забезпеченні успішності їхніх бізнесів [6].

6. Ефективне законодавство та адміністративні умови. Ефективне законодавство та адміністративні умови грають критичну роль у стимулюванні розвитку сільського господарства та підтримці аграрних підприємств. Спрощення адміністративних процедур є важливим елементом у зниженні бюрократичних перешкод та полегшенні доступу фермерів до необхідних ресурсів та послуг.

Зменшення часу та зусиль, необхідних для реєстрації підприємства, отримання дозволів та виконання інших адміністративних процедур, дозволяє фермерам більше уваги зосередитися на виробництві та підвищенні якості продукції. Це також стимулює підприємництво та сприяє розвитку малих та середніх аграрних підприємств.

Гнучке законодавство – це ще один важливий аспект. Воно спрямоване на створення правил, які враховують унікальні особливості та потреби малих аграрних підприємств. Таке законодавство може включати різні механізми підтримки, такі як податкові пільги, фінансова підтримка та спеціальні програми для розвитку та підтримки агробізнесу.

Ефективне законодавство та адміністративні умови сприяють створенню сприятливого середовища для розвитку сільського господарства та підтримки аграрних підприємств. Вони допомагають забезпечити стабільність, прозорість та рівні умови конкурен-

ції, що є важливими факторами для успішної діяльності у сфері агробізнесу. Такі заходи сприяють зростанню ефективності та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, що в свою чергу сприяє сталому розвитку сільських територій і забезпеченню продовольчої безпеки [6].

Ці інструменти повинні взаємодіяти, утворюючи цілісний підхід до підтримки малого бізнесу в сільському господарстві, що сприяє їхньому сталому розвитку та зміцненню в сучасних умовах економічної та соціальної нестабільності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У світлі нинішніх економічних викликів та соціальних потреб, важливість сприяння малому бізнесу в агропромисловому комплексі стає очевидною. Наукове дослідження вказує на те, що ефективна економічна політика повинна орієнтуватися на комплексні заходи, які охоплюють фінансову підтримку, технологічні інновації, підтримку маркетингу та збуту, а також соціальні програми.

Фінансова стабільність малих сільськогосподарських підприємств є важливим кроком для стимулювання їхнього розвитку. Забезпечення доступу до кредитів та субсидій дозволяє фермерам вкладати в розширення та модернізацію виробництва. Водночас, важливість технологічних інновацій наголошується як ключовий фактор для зростання продуктивності та конкурентоспроможності. Маркетингова та збутова підтримка, також, грають вирішальну роль у розвитку малого бізнесу. Сприяючи утворенню кооперативів та забезпечуючи доступ до нових ринків, економічна політика може покращити умови для зростання малих аграрних підприємств. Нарешті, соціальні програми, такі як медичне страхування та освіта, є необхідним елементом, щоб забезпечити сталість сільського населення та високий рівень життя.

У цілому, розгляд інструментів економічної політики підтримки малого бізнесу в сільському господарстві вказує на важливість узгодженого та балансованого підходу. Шлях до сталого розвитку агропромислового комплексу лежить у вдосконаленні інструментів та забезпеченні сприятливого середовища для зростання та процвітання малих сільськогосподарських підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Павловська А. С. Економічна політика підтримки малого та середнього бізнесу АПК: досвід України та країн Європейського Союзу. *Збірник наукових праць Донецького державного університету управління*

«Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку». Серія: Економіка. 2019. Вип. 313. Том XX. С. 37–43.

2. Погореленко Н. П. Кредитування малого та середнього бізнесу: Аналіз діючих умов та підходи до підвищення ефективності його державної підтримки. *Науковий вісник Одеського національного університету імені Мечникова Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2020. № 4 (47). С. 218–229.

3. Артем'єва О. О. Банківське кредитування АПК: сучасний стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. № 21. С. 13–18.

4. Гудзь О. Є., Сомик А. В. Державна програма фінансової підтримки підприємств АПК через механізм здешевлення кредитів. *Економіка АПК*. 2016. № 11. С. 54–63.

5. Білоус С., Шпильовий Є., Лугеря С. Напрями удосконалення конкурентного середовища малого бізнесу апк україни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-23> (дата звернення: 20.02.2024).

6. Фоменко Л. Становлення теорії маркетингу як науки та особливості його використання в малих сільськогосподарських підприємствах. *Вісник Львівського національного аграрного університету*. Львів : ЛНАУ, 2013. № 20 (1). С. 380–387.

REFERENCES:

1. Pavlovska A. S. (2019) Ekonomichna polityka pidtrymky maloho ta serednoho biznesu APK: dosvid Ukrayiny ta krayin Yevropeyskoho Soyuzu [Economic policy of supporting small and medium-sized agro-industrial complex businesses: experience of Ukraine and the countries of the European Union]. *Zbirnyk naukovykh prats Donetskoho derzhavnoho universytetu upravlinnya «Problemy ta perspektyvy zabezpechennya stabilnoho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku»*, vol. 313, pp. 37–43.

2. Pohorelenko N. P. (2020) Kredytuvannya maloho ta serednoho biznesu: Analiz diyuchykh umov ta pidkhody do pidvyshchennya efektyvnosti yoho derzhavnoyi pidtrymky [Lending to small and medium-sized businesses: Analysis of current conditions and approaches to increasing the efficiency of its state support]. *Naukovyy visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu imeni Mechnykova Rynkova ekonomika: suchasna teoriya i praktyka upravlinnya*, no. 4 (47). pp. 218–229.

3. Artemyeva O. O. (2018) Bankivske kredytuvannya APK: suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku [Bank crediting of agricultural industry: current state and development prospects]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, no. 21, pp. 13–18.

4. Gudz O. Ye., Somyk A. V. (2016) Derzhavna prohrama finansovoyi pidtrymky pidpryyemstv APK cherez mekhanizm zdeshevlennya kredytiv [State program of financial support of agro-industrial enterprises through the mechanism of cheaper loans]. *Ekonomika APK*, no. 11, pp. 54–63.

5. Bilous S., Shpylovyy Ye., Luherya S. (2023) Napryamy udoskonalennya konkurentnoho seredovysycha maloho biznesu apk ukrayiny [Directions for improving the competitive environment of small business in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (57). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-23> (accessed: 20.02.2024).

6. Fomenko L. (2013) Stanovlennya teoriyi marketynhu yak nauky ta osoblyvosti yoho vykorystannya v malykh silskohospodarskykh pidpryyemstvakh [Development of marketing theory as a science and features of its use in small agricultural enterprises]. *Visnyk Lvivskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu*. Lviv: LNAU, no. 20 (1), pp. 380–387.